

Research Paper

Identification and Cluster Analysis of Entrepreneurial and Business Opportunities in the Field of Active Sports and Recreation in Lorestan province

Reza Hosseinvand¹ , Mortza Dusti^{2*} , Seyed Mohammad Hossein Razavi³ ,
Saeed Tabesh³

Received: Jun 00, 0000

Revised: Aug 00, 0000

Accepted: Aug 00, 0000

ABSTRACT

Objective: The present study aimed to identify and perform a cluster analysis of entrepreneurial and business opportunities in the field of sport and active recreation in Lorestan Province.

Methodology: This qualitative research was applied in purpose and exploratory in nature and method. The statistical population included all heads and deputies of the Cultural Heritage Department, sports tourists, target communities, managers of tourism agencies and recreational tours, employees of the Sport and Youth Department, sport entrepreneurs, and researchers and professors active in the field of sport entrepreneurship. The statistical sample (15 individuals) was selected using the snowball method. Data were collected through semi-structured interviews and a two-stage Delphi method. Ultimately, entrepreneurial and business opportunities in sport and recreation were categorized through three stages of open, axial, and selective coding.

Results: The results indicated that entrepreneurial opportunities encompass environmental factors (natural and geographical potentials, hydrotherapy and wellness, ecotourism and infrastructure, water and adventure sports), development processes of recreational sports tourism (infrastructural potentials such as accommodation, welfare, and sports/recreational facilities), and their outcomes (commercialization of this industry, along with entrepreneurship, job creation, and economic development).

Conclusion: The research findings confirm that the creation of entrepreneurial opportunities in sports-recreational tourism is a function of the tripartite interaction of the environmental ecosystem (including natural attractions, geotourism, and specialized infrastructure), industrial development processes (such as establishing integrated accommodation, welfare, and sports infrastructure), and socio-economic outcomes (such as service commercialization, development of local businesses, and improvement of regional economic indicators).

Keywords: Sport entrepreneurship, Climate diversity, Human power, Recreational Sports, Sport tourism

1. PhD in Sport Management, Department of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.

2. Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.

3. Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.

4. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.

* Corresponding author's e-mail address: dosti@umz.ac.ir

Cite this article: Hosseinvand, R., Dusti, M., Razavi, S., & Tabesh, S. (In Press). Identification and Cluster Analysis of Entrepreneurial and Business Opportunities in the Field of Active Sports and Recreation in Lorestan province. *Journal of Sport Management and Development*, ??? (???), ???-???. DOI: <https://doi.org/????????????????>

Extended Abstract

Introduction and State of Problem

In recent decades, entrepreneurship -especially in the realm of sports and active recreation- has gained prominence as an innovative strategy for sustainable development, local economic diversification, and community empowerment (Ratten, 2023; Hammerschmidt et al., 2023). Sport, as a multidimensional phenomenon, not only contributes to public health and social well-being but also provides a suitable foundation for innovative business creation, job generation, and the development of regional brands (Jika, 2023). Lorestan Province, with its diverse natural, cultural, and historical assets, holds significant potential for sports tourism. However, these potentials have yet to be harnessed systematically and based on scientific evidence (Hosseinvand et al., 2023). While previous studies have focused on barriers and challenges to sports entrepreneurship (Amini et al., 2014), less attention has been given to novel, cluster-based approaches that categorize opportunities within regional structures. This study aims to identify and cluster entrepreneurial and business opportunities in the field of sports and active recreation in Lorestan Province, and seeks to develop a localized, practical model for sustainable development in this domain. The innovation of the research lies in its use of a multi-phase Delphi method, three-layered qualitative analysis, and integration with regional cluster analysis. Grounded in theories of social and cultural entrepreneurship (Dong, 2024), as well as models of digital entrepreneurship (Golar et al., 2025), this study presents a framework that can be applied in local policymaking, economic planning, academic education, and investment guidance in non-central regions of the country.

Methodology

This research is applied in its objective, and exploratory and qualitative in nature, conducted in Lorestan Province in 2022. Data were collected through a three-round Delphi method, semi-structured interviews, qualitative coding, and cluster analysis. Initially, using snowball and purposive sampling, 15 experts were selected, including university professors, sports and tourism managers, entrepreneurs, and media and employment specialists. Interviews, conducted over 30 to 60 minutes, focused on identifying entrepreneurial potentials in sports and active recreation. Data were analyzed using open, axial, and selective coding. Following the initial analysis, the Delphi method was employed for validation. In the first Delphi round, 48 items were identified; 4 were removed due to less than 60% agreement, leaving 44 items. In the second round, 10 new items were added, leading to a total of 54 items in the third round. Result stability was confirmed through a Kappa coefficient of 0.81. To enhance research credibility, techniques such as triangulation, peer review, prolonged engagement, thick description, and member checking were utilized. Cluster analysis was applied to classify and examine entrepreneurial opportunities across different cities in the province. For instrument reliability, Cronbach's alpha was calculated at 0.74 for the researcher-developed questionnaire, indicating acceptable reliability.

Results

The study's findings were categorized into five main clusters of entrepreneurial and business

opportunities in the field of sports and active recreation in Lorestan Province: (1) environmental potentials, (2) infrastructural potentials, (3) cultural potentials, (4) commercialization opportunities, and (5) human and service capacities. The first cluster identified natural attractions, therapeutic hot springs, ecotourism, and the feasibility of water and adventure sports. The second cluster highlighted the role of accommodations, wellness, and sports-recreation infrastructure in fostering related businesses. The third cluster emphasized the socio-cultural and historical capacities of the region. In the fourth, the key opportunities included pathways for commercializing sports services and products, boosting employment, and improving the region's economic indicators. The fifth cluster pointed to the availability of skilled human resources and a diversity of services for tourists. Cluster analysis revealed an uneven distribution of opportunities across the province. For instance, cities such as Khorramabad, Aligudarz, and Poldokhtar demonstrated greater natural and infrastructural advantages compared to others. In total, 54 key opportunities were extracted, serving as a foundation for evidence-based policymaking and development planning. Descriptive results also showed that the majority of participating experts held PhDs, had over 15 years of work experience, and possessed substantial expertise in research and executive management, adding credibility to the findings.

Discussion and Conclusion

The results demonstrate that Lorestan Province possesses diverse and extensive capacities for entrepreneurship development in sports and active recreation; however, these have not yet been systematically identified or strategically utilized. The clustering of opportunities underscores the need for policymakers to adopt integrated, region-focused strategies. This means that each city's natural and climatic advantages should be accurately assessed and that infrastructure, local culture, and human resources must be harnessed in entrepreneurial development. Especially in cities like Dorud, Aligudarz, and Poldokhtar, where ecotourism attractions and water-rich rivers are prevalent, the development of water and adventure sports could serve as a major driver. Emphasizing cultural capacities could also foster the emergence of locally-rooted sports tourism brands. Crucially, advancing entrepreneurship in this sector requires specialized training, financial and infrastructural support, legal facilitation, and cross-sector collaboration among governmental, academic, and private institutions. This study highlights the value of data-driven, localized policymaking and offers a model applicable to similar regions across the country. Finally, it is recommended that the identified opportunity map be utilized as a strategic decision-making tool by provincial managers, development-oriented institutions, and investors to maximize the use of existing potentials.

Originality/Value

The innovation of the present study is manifested on multiple levels with an interdisciplinary approach. First, the use of a three-stage Delphi method combined with three-layer qualitative analysis (open, axial, and selective coding) enabled precise and in-depth extraction of field data from experts; this is especially valuable in the context of sports entrepreneurship, which often lacks structured quantitative data. Second, integrating these qualitative findings with regional cluster analysis represents a significant advancement in spatial analysis of entrepreneurial opportunities, as it provides a functional and location-specific mapping of local capacities that can be directly applied in provincial planning.

Theoretically, the research is grounded in a combination of social and cultural entrepreneurship theories (Lounsbury & Glynn, 2001; Dong, 2024), models of digital entrepreneurship and digital ecosystems (Elia et al., 2020; Golar et al., 2025), and also regional entrepreneurial ecosystem frameworks (Isenberg, 2010; Porter, 2012), linking structural, institutional, cultural, and technological layers in the study of entrepreneurship. Additionally, this study is the first in Iran to apply a cluster modeling approach specifically in the field of sports and active recreation entrepreneurship with a focus on *Lorestan Province*, enabling the development of a cluster-based entrepreneurial opportunity map based on each region's comparative advantages.

Ultimately, the study's innovation lies in moving beyond purely descriptive results by offering an integrated, practical model that can be utilized in local policy-making, academic program development, entrepreneur empowerment, and the targeted allocation of public and private investment in less developed areas, especially within the sports tourism sector.

Research Limitations/Implications

The limitations of this study include its focus solely on Lorestan province, which may limit the generalizability of the findings due to regional cultural, geographical, and economic differences. Therefore, it is recommended that similar studies be conducted in other provinces to enable more precise and region-specific policymaking. Additionally, although qualitative methods such as Delphi and cluster analysis are effective, they may be subject to bias stemming from expert opinions. To address this, future research should incorporate complementary quantitative data, such as official statistics and economic indicators, to enhance the validity of the results. Furthermore, insufficient attention to the role of emerging and digital technologies in sports entrepreneurship may overlook new opportunities and rapid changes in the field. Hence, subsequent studies should specifically focus on digital technologies and innovative sports startups to provide a more comprehensive and up-to-date understanding of the opportunities available.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study was conducted in accordance with the ethical principles.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

During the preparation of this work, the authors used AI-assisted tools solely for English translation and grammar checking. After using these tools, the authors reviewed and edited the content as needed and take full responsibility for the content of the publication.

Funding

All costs associated with this study were borne by the authors, and no external funding was involved.

Authors' contribution

Reza Hosseiniand: Conceptualization, Methodology, Investigation, Writing – Original Draft.

Mortza Dusti: Supervision, Project Administration, Validation, Writing – Review & Editing.

Seyed Mohammad Hossein Razavi: Formal Analysis, Data Curation, Resources.

Saeed Tabesh: Visualization, Software, Investigation.

All authors read and approved the final manuscript.

Conflict of interest

The authors declare that there are no conflicts of interest regarding the publication of this paper.

Acknowledgments

The authors extend their sincere gratitude to all individuals and organizations who contributed to this research in any capacity. We deeply appreciate the efforts of all colleagues, advisors, and assistants who supported various stages of the design, implementation, and analysis of this study.

References

- Amini, M., Jamshidi, R., & Heydarinejad, S. (2014). Prioritization of entrepreneurship barriers of physical education students by TOPSIS method. *Research on Educational Sport*, 2(6), 15-32. [\[Link\]](#) [In Persian]

- Dong, X. (2024). A Cultural Perspective on Entrepreneurship: A Case Study of Sports Entrepreneurship Management Strategies in China. *Journal of Sport Psychology*, 33(2), 46-57. [\[Link\]](#)
- Golara, P., AdibSaber, F., & Nasiri, M. (2025). Conceptualizing the ecosystem of digital entrepreneurship in Iran: an attempt to develop sports startups. *Journal of Entrepreneurship Research*, 3(4), 77-92. [\[Link\]](#)
- Hammerschmidt, J., González-Serrano, M.H., Puumalainen, K., & Calabuig, F. (2023). Sport entrepreneurship: the role of innovation and creativity in sport management. *Review of Managerial Science*, 18, 1-30. [\[Link\]](#)
- Hosseinvand, R., Dosti, M., Razavi, S.M.H., & Tabesh, S. (2023). Identifying entrepreneurial challenges with an athletic and recreational approach (Case Study: Lorestan Province). *Applied Research in Sport Management*, 12(1), 95-117. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Jika, M. I. (2023). Entrepreneurship And Sports: A Catalyst For Economic Development. *International Journal Of African Sustainable Development Research*. 9(1), 1-12. [\[Link\]](#)
- Ratten, V. (2023). Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions. *Global Business and Organizational Excellence*, 42(5), 79-90. [\[Link\]](#)

شناسایی و تحلیل خوشه‌ای فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در حوزه ورزش و تفریحات فعال در استان لرستان

رضا حسین‌وند^۱، مرتضی دوستی^{۲*}، محمدحسین رضوی^۳، سعید تابش^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۷/۱۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۷/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۳

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر شناسایی و تحلیل خوشه‌ای فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در حوزه ورزش و تفریحات فعال در استان لرستان بود.

روش‌شناسی: این پژوهش از نوع کیفی بود که از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش اکتشافی بود. جامعه هدف پژوهش شامل کلیه روسا و معاونین اداره میراث فرهنگی؛ گردشگران ورزشی، جوامع هدف، مدیران آژانس‌های گردشگری و توره‌ای تفریحی، کارکنان اداره ورزش و جوانان، کارآفرینان ورزشی؛ پژوهشگران و اساتید فعال در حیطه کارآفرینی ورزشی بودند. نمونه آماری (۱۵ نفر) به صورت گلوله برفی انتخاب شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و روش دلفی سه مرحله‌ای استفاده شد. در نهایت فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی و تفریحی از طریق سه کدگذاری باز، محوری و گزینشی دسته‌بندی شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد فرصت‌های کارآفرینی شامل عوامل محیطی (پتانسیل‌های طبیعی و جغرافیایی، آب‌وهوایی و تندرستی، اکوتوریسم و زیرساخت، ورزش‌های آبی و ماجراجویانه)، فرایندهای توسعه گردشگری ورزشی تفریحی (پتانسیل‌های زیرساختی همچون اقامتی و رفاهی و ورزشی و تفریحی) و پیامدهای آن (تجاری سازی این صنعت و مباحث کارآفرینی و اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی) بودند.

نتیجه‌گیری: خلق فرصت‌های کارآفرینی در گردشگری ورزشی-تفریحی، تابعی از تعامل سه‌گانه‌ی اکوسیستم محیطی (شامل جاذبه‌های طبیعی، ژئوتوریسم و زیرساخت‌های تخصصی)، فرایندهای توسعه صنعتی (مانند ایجاد زیرساخت‌های اقامتی، رفاهی و ورزشی یکپارچه) و برون‌دادهای اقتصادی-اجتماعی (نظیر تجاری‌سازی خدمات، توسعه کسب‌وکارهای محلی و افزایش شاخص‌های اقتصادی منطقه‌ای) است.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی ورزشی، تنوع اقلیمی، نیروی انسانی، ورزش تفریحی، گردشگری ورزشی

۱. دکتر مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
۲. استاد مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (نویسنده مسئول)
۳. استاد مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
۴. دانشیار مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: dosti@umz.ac.ir

استناد: حسین‌وند، رضا؛ دوستی، مرتضی؛ رضوی، سیدمحمدحسین؛ تابش، سعید. (در دست انتشار). شناسایی و تحلیل خوشه‌ای فرصت‌های

کارآفرینی و کسب و کار در حوزه ورزش و تفریحات فعال در استان لرستان. مدیریت و توسعه ورزش، ۴۴(۴)، ۴-۴۴.

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD.????????>

نواوری پژوهش و پیام کلی

این پژوهش با بکارگیری رویکرد تحلیل خوشه‌ای، برای نخستین‌بار به شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در حوزه ورزش و تفریحات فعال در سطح استان لرستان پرداخته است. نوآوری اصلی پژوهش در تلفیق ظرفیت‌های محیطی (مانند طبیعت‌گردی، اکوتوریسم و آب‌وهوایی) با ساختارهای زیرساختی و تحلیل پیامدهای اقتصادی و اشتغال‌زایی آن نهفته است. این مطالعه رویکردی میان‌رشته‌ای را با تمرکز بر جغرافیای ورزشی، کارآفرینی منطقه‌ای و توسعه پایدار بکار گرفته و الگویی بومی برای توسعه کسب‌وکارهای ورزشی ارائه می‌دهد که پیش از این در سطح استان لرستان سابقه نداشته است.

مقدمه

در حوزه کارآفرینی، شناسایی فرصت‌ها یکی از ارکان اصلی شکل‌گیری و توسعه کسب‌وکارهای نوین به‌ویژه در صنایع پویا مانند گردشگری محسوب می‌شود. فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار از تعامل میان منابع موجود، نیازهای بازار و تغییرات محیطی پدید می‌آیند و کارآفرینان با تحلیل ساختاری و نظام‌مند بازار، می‌توانند این فرصت‌ها را شناسایی و به مزیت رقابتی تبدیل کنند. در صنعت گردشگری، به‌ویژه شاخه‌هایی مانند گردشگری ورزشی و تفریحی، فرصت‌شناسی نیازمند درک عمیق از پتانسیل‌های بومی، روندهای جهانی، و الگوهای رفتاری گردشگران است. بنابراین، بررسی علمی و دقیق فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در این حوزه می‌تواند زمینه‌ساز توسعه اقتصادی، نوآوری و اشتغال پایدار در سطح منطقه‌ای و ملی باشد (جوادی‌نیا و ضیا، ۲۰۲۵). کارآفرینی یک موضوع مهم در پژوهش‌های مدیریت کسب و کار است. اما بر مبنای زمینه‌ها مانند علم، هنر و مهندسی نیز تأثیر می‌گذارد (کیرنز، ۲۰۲۴). این یک زمینه مطالعاتی است که با حجم مقالات و کتاب‌های مربوط به این موضوع مشروعیت یافته است (آپوستولوپولوس و همکاران، ۲۰۲۱). در بیشتر مفهوم‌سازی‌ها، اصطلاح کارآفرینی شامل ایجاد ارزش است که از طریق خلق ارزش تأثیر مثبتی در جامعه دارد (جونز و همکاران، ۲۰۲۰). اگرچه برای بسیاری بسته به موقعیتی که در جامعه دارند، کارآفرینی می‌تواند تأثیرات منفی داشته باشد (راتن، ۲۰۲۴).

کارآفرینی عبارت است از اینکه «چگونه، توسط چه کسی و با چه تأثیراتی فرصت‌ها برای ایجاد کالاها و خدمات آینده کشف، ارزیابی و مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند» (شین و ونکاتارامن، ۲۰۰۰). این تعریف بر شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار تمرکز دارد که در هسته هر تعریف کارآفرینی قرار دارد، اما می‌توان آن را به روش‌های مختلفی بیان کرد (لانزبری و گلین، ۲۰۰۱). از طرفی می‌توان گفت که تمرکز این تعریف بر بازارهای جدید یا اکتشافات فناوری است. توانایی پیگیری یک فرصت از شخص یا افراد درگیر در فعالیت نشأت می‌گیرد، به این معنی که افراد از نظر سرمایه انسانی و همچنین محیط بازار در کارآفرینی مهم هستند (میک و همکاران، ۲۰۱۰). در تعاریف جدیدتر، عنصر فرآیند را در کارآفرینی برجسته می‌کند که راهی مفید برای درک روشی از نوآوری و خلاقیت در سرمایه‌گذاری‌های تجاری در طول زمان می‌باشد (نامبیسان، ۲۰۱۷). در این زمینه الیا و همکاران (۲۰۲۰) کارآفرینی را به‌عنوان؛ فرآیند شناسایی فرصت‌های تجاری بالقوه و بهره‌برداری از آن‌ها از طریق ترکیب مجدد منابع موجود یا ایجاد منابع جدید برای توسعه و تجاری‌سازی محصولات و خدمات جدید تعریف می‌کند (الیا و همکاران، ۲۰۲۴). از این‌رو می‌توان گفت کارآفرینی ورزشی شکل نسبتاً جدیدی از کارآفرینی است که به‌سرعت در حال افزایش در ادبیات است. معمولاً در سبک مدیریت ورزشکاران، تیم‌ها و مربیان درگیر در ورزش گنجانده می‌شود (راتن، ۲۰۲۳)؛ بنابراین ملاحظات اجتماعی، اقتصادی و مالی در این نوع کارآفرینی گنجانده شده است، اما ملاحظه می‌شود که فرصت‌های موجود در زمینه کارآفرینی ورزشی به‌صورت یک رویکرد منسجم و یکپارچه بررسی نشده است و نیاز به شناسایی این فرصت‌ها دارد.

¹ Kirzner

² Apostolopoulos et al

³ Jones et al

⁴ Ratten

⁵ Shane & Venkataraman

⁶ Lounsbury & Glynn

⁷ Meek et al

⁸ Nambisan

⁹ Elia et al

رویکرد قدیمی و شناخته شده مربوط به محیط کارآفرینی وجود دارد که اولین بار توسط والدز^۱ در سال ۱۹۸۸ معرفی شد. این چارچوب شامل تعامل بین شاخص‌های محیط اقتصادی و تصمیم کارآفرینانه می‌باشد. البته، فوگل و نیوالی^۲ (۱۹۹۴)، چارچوبی را شامل پنج بُعد از محیط کارآفرینانه ارائه دادند که در آن ابعاد محیطی با فرایند ایجاد کسب‌وکارهای مخاطره‌آمیز در ارتباط می‌باشند. تأکید ویژه در این چارچوب بر نقش وضعیت محیطی بر توسعه فرصت‌ها و افزایش تمایل و قابلیت افراد به کارآفرینی هست (سارما و همکاران^۳، ۲۰۲۴). این پنج بُعد در مدلی فرایندی در کنار پنج بخش از فرایند ایجاد یک کسب‌وکار نوپا قرار گرفته‌اند. این ابعاد شامل سیاست‌های دولت و رویه‌ها، وضعیت سیاسی-اقتصادی، مهارت‌های کسب‌وکار و کارآفرینی، مساعدت‌های مالی و غیرمالی می‌باشند و پنج بخش فرایند ایجاد یک کسب‌وکار که در چارچوب محیطی ارائه شده است که شامل فرصت‌های کارآفرینانه، توانایی فعالیت اقتصادی، تمایل به فعالیت اقتصادی، احتمال به فعالیت اقتصادی و ایجاد کسب‌وکار مخاطره‌آمیز جدید است (وی و دوان^۴، ۲۰۲۴).

مبانی نظری در زمینه محیط کارآفرینی، الگوی مناسبی برای مدیریت کارآفرینی است و با تعیین شاخص‌ها و عناصر مرتبط، فرصت‌ها و تهدیدها را شناسایی و زمینه را برای رشد فعالیت‌های کارآفرینانه فراهم می‌کند (لورتی و همکاران^۵، ۲۰۲۴). از این‌رو، با توجه به شرایط مرتبط با توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه در استان لرستان، مطالعه در حوزه شاخص‌های محیطی و به ویژه فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار می‌تواند در شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه در حوزه ورزشی-تفریحی در استان لرستان نقش بسزایی را ایفا کند چون کارآفرینی پدیده‌ای مجرد نیست و در متن یک اکوسیستم خاص خود اتفاق می‌افتد (ویسنتین و همکاران^۶، ۲۰۲۴). بدیهی است که اولین قدم برای پیاده‌سازی سیاست‌های توسعه کارآفرینی در گردشگری ورزشی-تفریحی، شناخت فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در سطوح مختلف می‌باشد (جیکا^۷، ۲۰۲۴). چارچوب نظری پژوهش مدل‌های اکوسیستم کسب‌وکار یا اکوسیستم کارآفرینی به‌طور عمده چارچوب‌هایی هستند که کلیه عوامل فردی و محیطی تأثیرگذار بر کسب‌وکار را مورد کنکاش قرار داده‌اند (العواد و همکاران^۸، ۲۰۲۵). با توجه به موارد گفته شده، به نظر می‌رسد که استان لرستان به‌وضوح نیاز به اتخاذ یک رویکرد استانی و منطقه‌ای برای استفاده از فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در حوزه گردشگری ورزشی-تفریحی دارد.

از سوی دیگر، نرخ بیکاری بالا در ایران به ویژه در استان لرستان (خداپناه و همکاران^۹، ۲۰۲۳)؛ که به عواملی مانند فقدان مهارت‌های اشتغال‌پذیری، تأکید ناکافی بر کارآفرینی در حوزه ورزش و تفریحات مرتبط به آن و عدم همسویی دوره‌های آموزشی مرتبط با ورزش و کارآفرینی با نیازهای جامعه نسبت داده می‌شود، به‌طور مداوم یک نگرانی قابل توجه بوده است. همچنین بحث تأمین مالی در حوزه ورزش و تفریحات سالم نیز نگران‌کننده است. گونزالس-سرانو و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۳) اظهار داشتند که با توجه به تأثیر قابل توجه عوامل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی بر اقتصاد جهانی کنونی، تنوع بخشیدن به منابع مالی ورزش و تفریحات مرتبط به آن هیجان‌انگیز شده است، زیرا اتکا به تنها یک منبع درآمد می‌تواند موجب زیرساخت‌های ضعیف شود.

¹ Valdez

² Gynawali & Fogel

³ Sarma et al

⁴ Wei & Duan

⁵ Lortie et al

⁶ Vicentin et al

⁷ Jika

⁸ El-Awad et al

⁹ Khodapanah et al

¹⁰ González-Serrano et al

در سال‌های اخیر، کارآفرینی در بخش‌هایی همچون فناوری و گردشگری رشد قابل توجهی داشته و مورد توجه سیاست‌گذاران، پژوهشگران و سرمایه‌گذاران قرار گرفته است. با این حال، حوزه‌هایی مانند ورزش و تفریح، علی‌رغم ظرفیت‌های گسترده و اثرگذاری چشمگیر بر سلامت، نشاط اجتماعی و گردشگری ورزشی، کمتر در کانون پژوهش‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای قرار گرفته‌اند (راتن، ۲۰۲۱؛ جونز و همکاران، ۲۰۲۰). بر همین اساس، لزوم پرداختن به حوزه‌های نوظهور کارآفرینی در ورزش و تفریح بیش از پیش احساس می‌شود؛ حوزه‌هایی که هنوز به‌طور جامع مورد مطالعه قرار نگرفته‌اند و نیازمند واکاوی دقیق‌تر برای آشکارسازی فرصت‌ها، چالش‌ها و مسیرهای توسعه هستند (کوهن و گالووی، ۲۰۱۵). بررسی این موضوع نه تنها می‌تواند به گسترش دانش نظری در زمینه کارآفرینی ورزشی و تفریحی کمک کند، بلکه قادر است زمینه‌ساز ایجاد کسب‌وکارهای نوآور، اشتغال‌زایی و جذب سرمایه در مناطق مختلف کشور شود. بر این مبنا، این پرسش اساسی مطرح می‌شود که: فرصت‌های کارآفرینی و کسب‌وکار در حوزه ورزش و تفریح در استان لرستان کدام‌اند و چگونه می‌توان از این ظرفیت‌ها برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و گردشگری استان بهره‌برداری کرد؟

استان لرستان با برخورداری از منابع طبیعی منحصر به فرد، چشم‌اندازهای طبیعی جذاب و فرهنگ غنی ورزشی، پتانسیل بالایی برای توسعه کارآفرینی در حوزه ورزش‌های تفریحی دارد (حسین‌وند و همکاران، ۲۰۲۳). توسعه این بخش می‌تواند موجب ایجاد اشتغال پایدار، افزایش درآمدهای گردشگری ورزشی و بهبود کیفیت زندگی شهروندان شود. بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده، ورزش‌های تفریحی نه تنها به افزایش سلامت جسمی و روانی افراد کمک می‌کنند، بلکه به عنوان یکی از صنایع رو به رشد جهان، سهم بسزایی در اقتصاد مناطق مختلف دارند (گیسون، ۲۰۱۳). در لرستان، ظرفیت‌های بکری همچون رودخانه‌های خروشان برای رفتینگ، کوه‌های مرتفع برای کوهنوردی و جنگل‌های وسیع برای اکوتوریسم ورزشی، فرصت‌های بی‌نظیری برای کارآفرینی ایجاد می‌کنند. به کارگیری مدل‌های علمی شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار، مانند مدل اسکن محیطی می‌تواند به سیاست‌گذاران و کارآفرینان کمک کند تا مزیت‌های رقابتی این منطقه را شناسایی و به فرصت‌های اقتصادی تبدیل کنند. همچنین، توسعه کسب‌وکارهای مرتبط با ورزش‌های تفریحی می‌تواند مهاجرت معکوس را تقویت کرده و رونق اقتصادی را در مناطق روستایی و کم‌برخوردار افزایش دهد (وید، ۲۰۰۸). بنابراین، ضرورت دارد نهادهای مرتبط با حمایت از استارت‌آپ‌های ورزشی، تأمین زیرساخت‌های مناسب و برگزاری رویدادهای ملی و بین‌المللی در این حوزه، مسیر را برای توسعه پایدار ورزش‌های تفریحی و کارآفرینی ورزشی در لرستان هموار کنند.

مطالعه ما با پیشبرد درک کارآفرینی ورزشی و ایجاد یک مبنای نظری برای پژوهش‌های آینده به سیاست‌گذاران و کارآفرینی کمک می‌کند؛ بنابراین با توجه به نرخ بیکاری در کشور ایران و خصوصاً استان لرستان و نیاز مبرم به کارآفرینی در همه صنایع از جمله صنعت ورزش وجود دارد. از سوی دیگر استان لرستان و به ویژه شهر خرم‌آباد دارای جاذبه‌های گردشگری متعددی می‌باشد. به طوری که شرایط اقلیمی و جغرافیایی منحصر به فرد استان لرستان باعث شده تا «دره خرم‌آباد» به عنوان یکی از نخستین سکونتگاه‌های بشری با قدمتی بیش از ۵۴ هزار سال مطرح شود که نقش بسیار مهمی در توسعه اقتصادی، فرهنگی و گردشگری استان لرستان خواهد داشت. از نظر اقتصادی، چنین ثبتهایی معمولاً موجب افزایش چشمگیر توجه بین‌المللی به منطقه می‌شوند، این امر به جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و داخلی در بخش‌های مرتبط با گردشگری، زیرساخت‌های اقامتی و خدمات مربوط به بازدیدکنندگان کمک می‌کند. با توجه به این موارد می‌توان گفت که استان لرستان از قابلیت‌های بالای جهت توسعه کارآفرینی ورزشی-

¹ Jones et al

² Kuhn & Galloway

³ Weed

تفریحی برخوردار است و نیازمند یک نگاه بلندمدت و راهبردی برای استفاده از این فرصت‌ها می‌باشد (نظریان و همکاران، ۲۰۲۵).

حوزه پژوهش‌های کارآفرینی شاهد ظهور کارآفرینی ورزشی به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی قابل توجه است. در این زمینه مطالعات متنوعی در بخش‌های مختلف صنعت ورزش انجام گرفته است. به‌طوری که تعدادی از این پژوهش‌ها به بررسی استراتژی‌های مدیریت کارآفرینی ورزشی (دونگ^۱، ۲۰۲۴)، چالش‌های کارآفرینی ورزشی (راتن، ۲۰۲۳؛ حسین‌وند و همکاران، ۲۰۲۳؛ حیدری و همکاران، ۲۰۲۳)، ظرفیت‌های کارآفرینی اقلیم کردستان عراق (رحیم محمد و همکاران، ۲۰۲۳)، چارچوب توسعه کارآفرینی‌های نوین در ورزش: از ایده تا کنش (نوروزی سید حسینی و همکاران، ۲۰۲۴)، بهره‌گیری از ظرفیت‌های رسانه‌ای در توسعه کارآفرینی سازمان‌های ورزشی (سلگی و همکاران، ۲۰۲۳)، فرصت‌های کارآفرینانه در گردشگری ورزشی بر اساس قابلیت‌ها و ظرفیت‌های جغرافیایی (اشوری و همکاران، ۲۰۲۳)، عوامل نهادی موثر بر بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در صنعت گردشگری با محوریت گردشگری ورزشی ایران (حیدری و همکاران، ۲۰۲۱)، توسعه نوآورانه گردشگری پایدار و کارآفرینی از طریق رویدادهای ورزشی (صلاحی کجور و کیالاشکی، ۲۰۲۳)، عوامل تعیین‌کننده مقاصد کارآفرینی در دانشجویان علوم ورزشی اروپا (گونزالس-سرانو و همکاران، ۲۰۲۳)، کارآفرینی ورزشی: نقش نوآوری و خلاقیت در مدیریت ورزش (هامرشمیت و همکاران، ۲۰۲۳)، مفهوم‌سازی اکوسیستم کارآفرینی دیجیتال در ایران: تلاشی برای توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی (گلاره و همکاران، ۲۰۲۵)، نقش میانجی کارآفرینی ورزشی در تأثیرگذاری راهبردهای رهبری مثبت‌گرا بر رفتارهای نوآورانه (کریمی و همکاران، ۲۰۲۵)، تحلیل سیستماتیک اکوسیستم کارآفرینی گردشگری ورزشی تندرستی (همگانی): یک مرور علم‌سنجی (جوادی‌نیا و ضیا، ۲۰۲۵) و شناسایی شاخص‌های موثر بر کارآفرینی استراتژیک در گردشگری ورزشی استان گلستان (حسینی عسگرآبادی، ۲۰۲۵) پرداختند.

با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی کنونی استان لرستان که با چالش‌هایی مانند نرخ بالای بیکاری، پایین بودن شاخص‌های اقتصادی و جوانی جمعیت همراه است، ضرورت یافتن راه‌حل‌های نوین و عملیاتی بیش از پیش احساس می‌شود. در این مسیر، رویکردهای اثبات‌شده‌ای مانند شناسایی، تربیت و حمایت هدفمند از کارآفرینان پیش از تخصیص منابع و همچنین کشف سیستماتیک فرصت‌های موجود، می‌توانند نقش کلیدی در تحریک رشد اقتصادی ایفا کنند (مهراد، ۲۰۱۱). با در نظر گرفتن پتانسیل‌های غنی طبیعی، تاریخی و ورزشی استان، حوزه کارآفرینی ورزشی به‌عنوان یک مسیر راهبردی برای ایجاد اشتغال و تقویت اقتصاد محلی قابل‌تصور است. ورزش به‌عنوان پدیده‌ای تأثیرگذار در عرصه‌های اجتماعی و اقتصادی جهانی شناخته شده و می‌تواند بستری برای نهادهای سیاست‌سازی کارآفرینی و اشتغال‌زایی فراهم کند (امینی و همکاران، ۲۰۱۴). با این حال، درک کامل و یکپارچه از کارآفرینی ورزشی به‌عنوان حوزه بین‌رشته‌ای و منحصربه‌فرد، نیازمند پژوهش‌های عمیق‌تر است تا با رفع موانع ساختاری و زیرساختی، بتوان از ظرفیت آن به‌عنوان ابزاری مؤثر برای دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی بهره‌برداری کامل نمود.

با مرور این مطالعات مشخص می‌شود در حیطه کارآفرینی ورزشی مطالعات متعددی انجام گرفته است؛ اما در این مطالعات رویکردهای ورزشی تفریحی به صورت عمیق با رویکرد کیفی مورد بررسی قرار نگرفته است. از این‌رو با توجه به خلا مطالعاتی در این حوزه نیازمند مطالعات کاربردی و بلندمدت می‌باشد. با بررسی پژوهش‌های قبلی، مشخص شد

¹ Dong

² González-Serrano et al

³ Hammerschmidt et al

⁴ Golara et al

⁵ Mehrad

که تاکنون مطالعات کافی در مورد شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در حوزه‌های ورزش و تفریحات سالم در استان لرستان انجام نشده است. این موضوع نشان‌دهنده یک شکاف پژوهشی است که نیاز به بررسی و مطالعه بیشتر دارد. از این رو پژوهش حاضر در جهت توسعه پژوهش‌های قبلی و رفع خلأ دانشی در حوزه مدیریت ورزش در حوزه مدیریت و کارآفرینی مبتنی بر تفریحات و ورزش انجام می‌گیرد. از سویی دیگر قابلیت ورزش‌های تفریحی برای رفع این نیاز از طرف دیگر و همچنین خلاء مطالعات صورت گرفته در زمینه فرصت‌های پیش‌روی کارآفرینی ورزشی و بخصوص کارآفرینی با رویکرد ورزش و تفریحات سالم، محقق در این پژوهش به دنبال این سؤال است که: فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار با رویکرد ورزشی و تفریحی در استان لرستان کدامند؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش اکتشافی می‌باشد که به صورت میدانی در سال ۱۴۰۱ صورت گرفته است که از جمله پژوهش‌های کیفی به حساب می‌آید. در این پژوهش از دو نوع جامعه گروه دلفی (رئیس و معاونین اداره میراث فرهنگی)، ۲ نفر؛ عضو هیئت علمی ۷ نفر؛ معاون اداره ورزش و جوانان، ۱ نفر؛ کارآفرین ورزشی، ۱ نفر؛ مدیریت اماکن ورزشی-تفریحی، ۱ نفر؛ مدیر کل دانشگاه پیام نور استان لرستان، ۱ نفر؛ معاون اداره کل ورزش و جوانان استان، ۱ نفر؛ و فعال حوزه رسانه، ۱ نفر)، برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی و جامعه علمی (کارآفرینان ورزشی استان لرستان؛ ۵۳۳ نفر، کارمندان اداره‌های ورزش و جوانان استان لرستان، ۱۶۰، کارمندان اداره‌های گردشگری استان لرستان؛ ۵۹۵ نفر، کارکنان هیئت ورزش همگانی استان لرستان؛ ۵۵ نفر) برای اکتشاف عوامل نهایی استفاده شد.

در این پژوهش به منظور بهره‌گیری از نظر متخصص‌ترین افراد در زمینه کارآفرینی و به خصوص کارآفرینی ورزشی از روش نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند استفاده شد. در این راستا در ابتدا خبرگان اولیه شناسایی شده و سپس نمونه بعدی معرفی شده توسط آن‌ها به عنوان نمونه مورد ارزیابی قرار گرفت و تا آنجا ادامه پیدا کرد که پس از بررسی نظرات ۱۳ نفر، عامل جدیدی به عامل‌های قبلی اضافه نشد (تکرار عامل‌ها)؛ با این حال محقق مصاحبه‌ها را تا ۱۵ نفر ادامه داد. مصاحبه‌ها پژوهش در بازه زمانی ۳۰ تا ۶۰ دقیقه انجام گرفته شد. در ادامه پس از مرور مبانی نظری مرتبط با پژوهش و مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، با استفاده از روش دلفی در سه دور، فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار با رویکرد ورزشی و تفریحی شناسایی شد. برای افزایش اعتبار در پژوهش‌های کیفی از رویکردهای مختلفی استفاده می‌شود. اعتبار پژوهش با استفاده از کلمات خود شرکت‌کنندگان از تعداد زیادی نقل‌قول‌های مستقیم و توصیف‌های ضخیم، جهت اطمینان از قابلیت انتقال استفاده شد. چندین جلسه بررسی همتایان برای تأییدپذیری و اطمینان از آن، انجام گرفت. در نهایت برای اطمینان از یکپارچگی، ما بر طبق نظر لیمون و هایس^۱ (۲۰۲۰) به مجموعه داده‌های ثانویه متعهد ماندیم. همچنین جهت تعیین پایایی پرسشنامه‌ی پژوهش از آلفای کرونباخ استفاده شد به این صورت که به طور آزمایشی در بین یک گروه ۳۰ نفری توزیع و اجرا شد و ضریب همبستگی درونی سؤالات مورد بررسی قرار گرفت. ضریب آلفا در پرسشنامه‌ی محقق ساخته فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی با رویکرد ورزشی تفریحی ۰/۷۴ به دست آمد و از آنجا که در امور پژوهشی مقدار ۰/۷۰ به بالاتر مورد قبول است بنابراین سؤالات پژوهش از پایایی مناسبی برخوردار است. در این پژوهش، فرایند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی به صورت نظام‌مند و در سه مرحله انجام شد. در نخستین گام، کدگذاری باز صورت گرفت؛ به این معنا که متن مصاحبه‌ها و اسناد گردآوری شده چندین بار و به صورت خطبه‌خط

¹ Lemon & Hayes

مورد بررسی قرار گرفت تا واحدهای معنایی اولیه شناسایی و به صورت کدهای مفهومی استخراج شوند. در ادامه و با ورود به مرحله کدگذاری محوری، کدهای مشابه و مرتبط در قالب مقوله‌های محوری دسته‌بندی شدند و روابط میان آن‌ها با بهره‌گیری از منطق علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی و پیامدی تحلیل شد. در این مرحله، از روش مقایسه مداوم برای پالایش و تثبیت مقوله‌ها استفاده شد. در گام پایانی و طی کدگذاری انتخابی، مقوله هسته که بیشترین پیوند را با سایر مقوله‌ها داشت شناسایی شده و تمامی مقوله‌ها حول آن سازمان‌دهی شد. این مرحله باعث یکپارچه‌سازی مفاهیم و تدوین روایت نظری منسجم شد. بدین ترتیب، داده‌های خام به تدریج مفهوم‌سازی شده و چارچوبی نظری برای تبیین پدیده مورد مطالعه شکل گرفت. قبل از جلسه دلفی با ۷ نفر از پژوهشگران و مدیران فعال در زمینه کارآفرینی و اشتغالزایی در ورزش جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی شده در این پژوهش بر اساس چارچوب تحلیلی مستخرج از مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد.

با توجه به نظرات نونیو و همکاران^۱ (۲۰۲۱)، در پژوهش حاضر از طرح پژوهشی دلفی در سه مرحله استفاده شد که حدود سه ماه طول کشید. برای هر دور جلسه، متخصصان، برای پاسخ دادن به سؤالات دو هفته فرصت داشتند؛ که در این دو هفته چهار مرتبه به آنان یادآوری می‌شد (نخست، یک هفته قبل از پایان مهلت، دوم: سه روز قبل از مهلت مشخص شده و سوم: دو روز قبل از مهلت دادم شده، و چهارم در روز مهلت داده شده). در جلسه اول دلفی، مسائل مربوط به کارآفرینی و اشتغال در گردشگری ورزشی- تفریحی، با شش سؤال باز سنجیده شد. تمام پاسخ‌های جمع‌آوری شده در دور اول در ۱۶ گویه، طبقه‌بندی شد. از این بین گویه‌هایی که کمتر از ۵ درصد از نمونه‌ها به آن اشاره کرده بودند قبل از ورود به مرحله دوم حذف شدند (فالکس و همکاران، ۲۰۱۶؛ سلب و همکاران، ۲۰۱۵).

متخصصان در دور دوم، فهرستی از دسته‌بندی‌های انتخاب شده را به همراه تعاریف مربوط به آن‌ها دریافت کردند. سپس از شرکت‌کنندگان خواسته شد این دسته‌بندی‌ها را مورد قضاوت قرار دهند؛ و از آنان خواسته شد به این سؤال پاسخ دهند که آیا این دسته‌بندی از دیدگاه حرفه‌ای آن‌ها به عنوان یک فرصت برای توسعه کارآفرینی در گردشگری ورزشی- تفریحی در استان لرستان مناسب است؟ در دور سوم از متخصصان مجدداً خواسته شد در مورد هر دسته‌بندی قضاوت کنند، اما این بار در مورد پاسخ‌های هیئت خبر به‌طور کلی، به آن‌ها بازخورد داده شد. بازخورد ارائه شده به شرکت‌کنندگان شامل درصدی از نظرات شرکت‌کنندگان در دور دوم بود (یعنی درصد بازخورد توافق گروهی) و همچنین یادآوری پاسخ قبلی خود (مثلاً مربوط یا غیر مرتبط)؛ بنابراین، در دور سوم، شرکت‌کنندگان این فرصت را داشتند که نظر هیئت را در نظر بگیرند، در پاسخ‌های قبلی خود تجدیدنظر کنند و دوباره به هیئت دسته‌ها پاسخ دهند. در نهایت از ضریب کاپا (۰/۸۱) آن به‌منظور بررسی پایداری پاسخ بین دور ۲ و ۳، بر اساس درصد مربوط به توافق گروه برای هر گروه (به‌عنوان مثال، درصد شرکت‌کنندگانی که آن دسته را «مرتبط» انتخاب کرده‌اند) محاسبه شده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد بیشتر مشارکت کنندگان پژوهش در گروه دلفی (۷۳/۳۳ درصد) ۵۰ سال به بالا بودند. همچنین مشخص شد که بیشتر نمونه پژوهش (۹۳/۳۳ درصد) دارای مدرک تحصیلی دکتری بودند. در نهایت مشخص شد بیشتر مشارکت کنندگان پژوهش (۸۶/۶۶ درصد) بیشتر از ۱۵ سال سابقه شغلی داشتند. به‌منظور شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار، در ابتدا با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه پژوهش و

¹ Nuño et al

² Faulks et al

³ Selb et al

مصاحبه با اساتید و خبرگان کارآفرینی ۴۸ فرصت به عنوان پرسشنامه اولیه در اختیار نمونه دلفی قرار گرفت. با در نظر گرفتن حداقل توافق ۶۰ درصد، ۴ عامل مشخص شده در جدول زیر در دور اول حذف شدند در مرحله دوم دلفی این ۱۰ عامل جدید به همراه ۴۴ عامل تائید شده در مرحله اول دلفی مورد ارزیابی قرار گرفت. با جمع بندی نظارت گروه دلفی ۵۴ عامل به مرحله دوم گروه دلفی اضافه شد که در این مرحله فرصت جدیدی اضافه نشد و بنابراین ۵۴ فرصت به عنوان فرصت های کارآفرینی و کسب و کار با رویکرد ورزشی و تفریحی استان لرستان شناسایی شد. در نهایت اطلاعات جمعیت شناختی افراد شرکت کننده در فاز کیفی و بخش دلفی در جدول ۱ گزارش شد.

جدول ۱. اطلاعات فردی افراد شرکت کننده در پژوهش (بخش کیفی)

Table 1. Personal information of people participating in the research (qualitative part)

مصاحبه شوندگان Interviewees	عنوان شغلی Job Title	سابقه Years of Experience	تحصیلات Education	زمان مصاحبه به دقیقه Interview Duration (minutes)
P1	عضو هیئت علمی و فعال در حوزه گردشگری	11	دکتری Ph.D	60
P2	عضو هیئت علمی فعال در حوزه بازاریابی ورزشی	8	دکتری Ph.D	48
P3	عضو هیئت علمی در حوزه مدیریت ورزشی	13	دکتری Ph.D	69
P4	عضو هیئت علمی در حوزه گردشگری	7	دکتری Ph.D	70
P5	مسئول کمیته کارآفرینی وزارت علوم	9	دکتری Ph.D	70
P6	عضو هیئت علمی در حوزه کارآفرینی	10	کارشناسی ارشد MA	35
P7	مدیریت اماکن ورزشی - تفریحی	8	دکتری Ph.D	40
P8	مدیر کل دانشگاه پیام نور استان لرستان	9	دکتری Ph.D	55
P9	معاون گردشگری سازمان میراث فرهنگی استان لرستان	6	دکتری Ph.D	40
P10	کارآفرین ورزشی و مدرس دانشگاه	10	دانشجو دکتری Ph.D Student	65
P11	معاون اداره کل ورزش و جوانان استان	5	دانشجو دکتری Ph.D Student	50
P12	فعال حوزه رسانه	7	دانشجو دکتری Ph.D Student	40
P13	عضو هیئت علمی فعال در حوزه کارآفرینی	11	دکتری Ph.D	35
P14	مسئول اشتغال سازمان میراث فرهنگی	7	دانشجو دکتری Ph.D Student	50
P15	عضو هیئت علمی فعال در زمینه کارآفرینی ورزشی	9	دکتری Ph.D	45

در ادامه جهت کدگذاری و دسته بندی گویه های پژوهش از سه نوع کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد که در ادامه گزارش شده است (جدول ۲).

جدول ۲. کدگذاری فرصت های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی استان لرستان

Table 2. Coding of entrepreneurship opportunities and sports business in Lorestan province

مصاحبه شونده گان Interviewees	کدگذاری باز Open coding	کدگذاری محوری Central coding	کدگذاری گزینشی Selective coding
P1, P8, P11, P15	۱. موقعیت جغرافیایی و قرار گرفتن استان لرستان در زاگرس میانی و وجود گونه های متعدد جانوری	ظرفیت های طبیعی و جغرافیایی Natural and geographical capacities	پتانسیل های محیطی Environmental potentials
P8, P9, P13, P14, P15	۲. استفاده از چشمه ها جاری و آبشارهای گوناگون در استان لرستان		
P1, P2, P13, P15	۳. وجود تالاب ها و منابع دریاچه ای در استان لرستان		
P1, P2, P3, P13, P14	۴. وجود سایت های گردشگری خوش آب و هوا در استان (دریاچه گهر و آبشارهای متنوع)		
P4, P7, P9, P10, P11, P12, P13, P15	۵. وجود چشمه های آب گرم در استان لرستان برای بحث آب درمانی	ظرفیت های آب درمانی و تندرستی hydrotherapy and wellness capacities	
P1, P2, P6, P8, P10, P12, P14	۶. آب و هوای پاک و اقلیم سالم استان لرستان، مناسب برای گردشگری سلامت و تندرستی		
P3, P4, P6, P7, P10, P11, P12	۷. وجود آبشارها و چشمه های طبیعی با خواص معدنی برای آرامش و ریلکسیشن گردشگران		
P1, P4, P5, P7, P10, P11, P12, P13, P15	۸. وجود زیرساخت های اکوتوریسم متنوع (به طور مثال برای مسابقات دوچرخه سواری کوهستان و ...)	ظرفیت های اکوتوریسم و زیرساخت ها ecotourism capacities and infrastructures	
P4, P5, P7, P9, P11, P12, P14, P15	۹. وجود سه منطقه که در حال ثبت برای ژئوپارک هستند (دریاچه گهر، دره شیرز و محدوده سیمره)		
P1, P2, P5, P7, P10	۱۰. توسعه اقامتگاه های بوم گردی در مناطق روستایی و طبیعی استان لرستان به عنوان پایگاه های اکوتوریسم		
P4, P5, P7, P11, P15	۱۱. وجود رودخانه های خروشان در استان لرستان (برای ورزش های رفتینگ، کایاک و ...)	ظرفیت های ورزش های آبی water sports capacities	پتانسیل های زیرساختی Infrastructural
P1, P5, P7, P9, P10, P11, P13	۱۲. استفاده از دریاچه سیمره در جهت قایق رانی و ورزش های آبی		
P2, P3, P5, P7, P9, P10, P12, P13, P14	۱۳. پتانسیل ایجاد مراکز آموزش و تفریح ورزش های آبی مانند کایاک سواری و پارو زنی در دریاچه ها و سدهای استان		
P1, P2, P6, P8, P9, P10, P12, P14	۱۴. وجود غارهای بسیار زیاد جهت فعالیت های ورزشی مانند غارنوردی	ظرفیت های ورزش های ماجراجویانه adventure sports capacities	
P1, P2, P4, P6, P9, P10, P11, P13, P15	۱۵. وجود غارهای برفی در استان جهت گردشگری ورزشی		
P5, P6, P8, P10, P12, P13, P14	۱۶. وجود صخره های متنوع جهت ایجاد سایت های تفریحی برای ورزش های ماجراجویانه		
P1, P2, P5, P9, P14, P15	۱۷. وجود کوه پایه های مناسب جهت راه اندازی پیست اسکی روی برف		
P3, P5, P7, P9, P10	۱۸. وجود مناطق کوهستانی برای رویدادهای دوچرخه سواری کوهستان		
P1, P3, P4, P6, P8, P15	۱۹. جود سکوهای تفریحی در استان لرستان جهت اسکان گردشگران و گذراندن اوقات فراغت	ظرفیت های اقامتی و	

P5, P6, P9, P11, P12,	۲۰. وجود هتل‌ها و سفره‌خانه‌های سنتی و واحدهای پذیرایی	رفاهی accommodation and welfare capacities	potentials
P3, P4, P6, P7, P9, P10, P11,	۲۱. وجود دفاتر خدمات گردشگری که در استان لرستان جهت جذب گردشگران از سایر مناطق		
P5, P11, P12, P13, P14	۲۲. وجود کمپ‌های متنوع در بخش‌های مختلف استان با توجه به تنوع آب و هوایی (چهار فصل) در جهت درآمدزایی		
P4, P5, P9, P14	۲۳. توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی با معماری سنتی جهت تجربه سبک زندگی محلی توسط گردشگران		
P4, P5, P10	۲۴. ایمنی و امنیت لازم در سایت‌های گردشگری استان لرستان		
P3, P4, P7, P10, P11, P12, P13, P14, P15	۲۵. وجود سایت‌های متنوع گردشگری و داشتن پتانسیل در جهت ایجاد کمپ‌های ورزشی		
P3, P4, P6, P9, P10	۲۶. وجود اردوگاه‌ها و کمپ‌های ورزشی جهت میزبانی ورزشکاران سطوح بالا و استفاده از آن	ظرفیت‌های ورزشی-تفریحی sports-recreational capacities	
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15	۲۷. وجود اماکن تفریحی مربوط به ورزش‌های آبی		
P1, P6, P7, P10, P12, P14	۲۸. وجود مناطقی برای اتومبیل‌رانی جهت Off Road جهت جذب گردشگر و ارزآوری		
P4, P5, P8, P9, P12, P13, P15	۲۹. وجود آداب و سنن بومی منطقه‌ای استان لرستان در جهت گردشگران ورزشی-تفریحی		
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15	۳۰. ایجاد فرصت سغلی از طریق ورزش‌های بومی و محلی استان لرستان	ظرفیت‌های فرهنگی اجتماعی social cultural capacities	پتانسیل‌های فرهنگی Cultural potentials
P6, P7, P9, P10, P11, P12, P14	۳۱. وجود فرهنگ اسب‌سواری جهت جذب گردشگری ورزشی به صورت گل‌گشت و وجود مسیرهایی به صورت تفرجگاه جهت اسب‌دوانی		
P1, P6, P7, P10, P11, P13, P15	۳۲. استفاده از مناطق تاریخی-پارینه‌سنگی در استان لرستان جهت گردشگری تفریحی-ورزشی		
P5, P8, P11, P12, P13	۳۳. دیدگاه مثبت خانواده‌های لرستانی نسبت به ورزش و تندرستی		
P3, P7, P10, P1, P14, P9	۳۴. فرهنگ غنی مردم لرستان در مهمان‌پذیری و مهمان‌نوازی		
P5, P12, P8, P15, P2, P11	۳۵. وجود مناطق باستانی استان به عنوان یک فرصت کارآفرینی		
P6, P13, P4, P10, P15, P1	۳۶. وجود گویش‌ها و زبان‌های ثبت شده در سطح ملی در استان لرستان مانند لری و لکی در گویش‌ها مختلف در کنار گردشگری ورزشی	ظرفیت‌های فرهنگی و تاریخی cultural and historical capacities	
P2, P9, P14, P7, P12, P5	۳۷. وجود پل‌های تاریخی و گنجینه‌های مفرغی استان لرستان		
P8, P11, P3, P13, P6, P4	۳۸. معرفی شدن استان لرستان به عنوان پایتخت ژئوتوریسم کشور		
P1, P15, P12, P10, P5, P8	۳۹. نیروی انسانی در دسترس و آموزش‌دیده در بخش‌های اقامتی و مسافرتی در گردشگری و تورهای گردشگری	نیروی انسانی human resources	ظرفیت‌های انسانی و خدماتی Human and service capacities
P14, P4, P9, P2, P13, P7	۴۰. وجود نیروی جوان تحصیل‌کرده در استان لرستان در بحث کارآفرینی و ورزشی		

P10, P6, P1, P11, P3, P15	۴۱. افزایش تمایل گردشگران به استفاده از ملزومات ارائه شده به دلایل مختلف و استفاده از این خدمات	
P7, P5, P12, P8, P14, P9	۴۲. وجود کلینیک‌های تخصصی ورزشی مانند مراکز حرکت اصلاحی، مشاوره تغذیه، مشاوره تمرین و فیزیوتراپی جهت ارائه خدمات به گردشگران ورزشی و ایجاد اشتغال‌زایی.	
P13, P2, P4, P6, P11, P10	۴۳. وجود مراکز آب‌درمانی و ماساژ درمانی در مناطق گردشگری دارای چشمه‌های آب گرم با هدف جذب گردشگران و ارائه خدمات ورزشی-درمانی	
P9, P8, P15, P3, P1, P12	۴۴. وجود مراکز اقامتی و بوم‌گردی در نزدیکی مناطق گردشگری ورزشی مانند کوهستان‌ها، رودخانه‌ها، دره‌ها و سایت‌های ماجراجویانه، جهت افزایش ماندگاری گردشگران.	
P4, P11, P7, P14, P5, P13	۴۵. وجود دفاتر تخصصی ارائه‌دهنده تورهای ورزشی-تفریحی شامل تورهای دوچرخه‌سواری کوهستان، قایقرانی، غارنوردی، صخره‌نوردی و طبیعت‌گردی.	تنوع خدماتی service diversity
P12, P10, P6, P9, P2, P15	۴۶. توسعه فروشگاه‌های تجهیزات ورزشی و ماجراجویانه در مناطق گردشگری ورزشی برای دسترسی راحت‌تر گردشگران به تجهیزات موردنیاز مانند وسایل کوهنوردی، دوچرخه‌سواری، قایقرانی و غیره.	
P3, P1, P13, P5, P8, P14	۴۷. وجود مراکز کرایه تجهیزات ورزشی-تفریحی مانند کرایه دوچرخه، قایق، تجهیزات غارنوردی، صخره‌نوردی و کمپینگ در مناطق دارای ظرفیت گردشگری ورزشی.	
P11, P7, P2, P12, P4, P6	۴۸. وجود مراکز مشاوره و مدیریت رویدادهای ورزشی-تفریحی برای برنامه‌ریزی و برگزاری رویدادهای ماجراجویانه مانند مسابقات قایقرانی، مسابقات کوهنوردی، کمپینگ‌های گروهی و غیره.	
P15, P14, P10, P1, P9, P3	۴۹. وجود منابع طبیعی متنوع و اقلیم مناسب لرستان فرصت مناسبی برای ایجاد کسب‌وکارهای ورزشی نوپا در حوزه گردشگری فراهم کرده است.	کارآفرینی و اشتغال‌زایی entrepreneurship and job creation
P5, P13, P8, P7, P6, P2	۵۰. ظرفیت بالای استان در برگزاری رویدادهای ورزشی-گردشگری می‌تواند موجب ایجاد فرصت‌های شغلی جدید برای جوانان منطقه شود.	
P10, P4, P12, P15, P11, P1	۵۱. امکان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در تورهای ماجراجویانه و طبیعت‌گردی ورزشی، زمینه‌ای برای اشتغال پایدار در استان ایجاد کرده است.	فرصت‌های تجاری Business opportunities
P9, P3, P5, P14, P13, P8	۵۲. افزایش درآمدهای محلی و رونق اقتصادی شهرهای کوچک استان از طریق جذب گردشگران ورزشی به استان	
P6, P2, P7, P11, P10, P12	۵۳. افزایش ورود سرمایه و رشد اقتصادی پایدار از طریق توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی در استان	توسعه اقتصادی economic development
P1, P8, P14, P4, P15, P5	۵۴. فعال‌سازی اقتصاد محلی از طریق بهره‌برداری از ظرفیت‌های ورزشی طبیعی مانند کوهستان‌ها و رودخانه‌ها	

با توجه به چارچوب مفهومی، پژوهش حاضر شامل ۵ بخش پتانسیل‌های محیطی، زیرساختی، فرهنگی، فرصت‌های تجاری‌سازی و ظرفیت‌های انسانی و خدماتی می‌باشد. پتانسیل‌های محیطی شامل پتانسیل‌های طبیعی و جغرافیایی، آب‌درمانی و تندرست، اکوتوریسم و زیرساخت، ورزش‌های آبی و ماجراجویانه بود. پتانسیل‌های زیرساختی شامل

ظرفیت‌های اقامتی و رفاهی و ورزشی و تفریحی بود. پتانسیل فرهنگی شامل ظرفیت‌های فرهنگی اجتماعی و فرهنگی تاریخی بود. همچنین فرصت‌های تجاری‌سازی شامل کارآفرینی، اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی بود؛ ظرفیت‌های انسانی و خدماتی شامل نیروی انسانی متخصص و تنوع خدماتی بود که به صورت شکل ۱ مشخص شده است.

شکل ۱. چارچوب فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی استان لرستان
Figure 1. The framework of entrepreneurship opportunities and sport business of Lorestan province

جدول ۳. ماتریس خوشه‌بندی شهرهای استان لرستان بر اساس فرصت‌های کارآفرینی ورزشی
Table 3. Clustering matrix of Lorestan province cities based on sport entrepreneurship opportunities

شماره خوشه	عنوان خوشه	شهرهای عضو خوشه	ویژگی‌های کلیدی خوشه
Cluster number	Cluster title	Cluster member cities	Key characteristics of the cluster
خوشه ۱	پتانسیل بسیار بالا	خرم‌آباد، بروجرد، دورود	منابع طبیعی متنوع (کوهستان، رودخانه، آبشار) زیرساخت‌های ورزشی توسعه‌یافته وجود دانشگاه‌ها و نیروی انسانی متخصص بازار فعال گردشگری ورزشی
خوشه ۲	ظرفیت در حال رشد	الیگودرز، کوهدشت، پلدختر	جاذبه‌های طبیعی مناسب (دریاچه گهر، دره شاکین) زیرساخت‌های نسبی قابل ارتقاء مشارکت متوسط نهادهای محلی پتانسیل جذب سرمایه‌گذار
خوشه ۳	پتانسیل محدود	ازنا، سلسله، دلفان، رومشکان	ضعف زیرساخت‌های تفریحی و ورزشی آگاهی پایین نسبت به ورزش‌های طبیعت‌محور کمبود حمایت نهادی و سرمایه‌گذاری نیازمند برنامه‌ریزی دولتی پایهای

تحلیل خوشه‌ای شهرهای استان لرستان نشان می‌دهد ظرفیت‌ها و فرصت‌های کارآفرینی ورزشی در سطح استان به صورت ناهمگون توزیع شده‌اند. با اتخاذ رویکرد خوشه‌ای و تمرکز بر نقاط قوت هر شهر، می‌توان به توسعه‌ای پایدار و هدفمند در حوزه ورزش و تفریحات فعال دست یافت. این تحلیل می‌تواند راهنمای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در جهت تدوین نقشه راه توسعه ورزش محور در لرستان باشد.

بحث

هدف از این پژوهش شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی - تفریحی استان لرستان بود. یکی از نوآوری‌های مهم این پژوهش بررسی نسبتاً جامع از همه ابعاد و فرایندهای موجود در محبث کارآفرینی ورزشی - تفریحی است. در این پژوهش به شناسایی و تبیین یک چارچوب علمی و مبتنی بر داده‌های کمی و کیفی اقدام شد. در همین راستا مؤلفه‌های حاصل از پیمایش کیفی در قالب ۵ بعد پتانسیل‌های محیطی، زیرساختی، فرهنگی، فرصت‌های تجاری سازی و ظرفیت‌های انسانی و خدماتی بود. در این زمینه می‌توان گفت که با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، پژوهش‌های داخلی اندکی به بررسی فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی (اشوری و همکاران، ۲۰۲۳) و توسعه کارآفرینی نوین ورزش (نوروزی سیدحسینی و همکاران، ۲۰۲۴) در داخل کشور پرداخته‌اند. این پژوهش به بررسی اولویت‌های عوامل شناسایی شده پرداخته بود، اما محورهای شناسایی شده در بخش فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار ورزشی در پژوهش آنان با ظرفیت‌های انسانی و خدماتی و پتانسیل‌های فرهنگی که در این پژوهش شناسایی شده‌اند همخوانی داشت، هر چند که این محورها به صورت کلی در پژوهش آن‌ها عنوان شده‌اند و فاقد تقسیم‌بندی‌های دیگر هستند. گودرزی (۲۰۱۶) نیز در پژوهش خود بر روی عوامل موثر بر ارتقای کارآفرینی در بین دانشجویان، عوامل رفتاری، محیطی، تجاری و مدیریتی را در رشد پتانسیل‌های کارآفرینی موثر دانستند که با ظرفیت‌های انسانی و خدماتی و پتانسیل‌های فرهنگی در این پژوهش همخوانی دارد. نتایج پژوهش فریدریشز و والبرگ^۱ (۲۰۱۶) نیز از بسیاری از یافته‌های این پژوهش حمایت می‌کند. آنان با پژوهش بر روی عوامل موثر بر کارآفرینی در محیط‌های روستایی و بکر به این نتیجه رسیدند که توجه به محیط زیست و جاذبه‌های تفریحی می‌تواند گردشگران زیادی را به مناطق روستایی احضار کند و به تبع مشاغل متنوع و گسترده‌ای جهت پوشش نیازهای مخاطبان ایجاد شود.

در بخش دیگری مشخص شد که پتانسیل‌های محیطی از دیگر فرصت‌های کارآفرینی و کسب و کار در استان لرستان می‌باشد. از دیدگاه افراد شرکت‌کننده در پژوهش، ابعاد پتانسیل‌های محیطی مورد توجه در این پژوهش همگی بر پتانسیل‌های طبیعی استان لرستان تاکید دارد، برای مثال کوه نوردی، غارنوردی، اسکی چمن، اسکی برف، قایقرانی، رفتینگ، رانندگی آفرود، ماهیگیری، شکار، صخره نوردی، یخ نوردی و بانجی جامپینگ همگی از رشته‌های ورزشی هستند که به شدت بر محیط طبیعی استوار هستند و اصولاً کشورهایی در این زمینه‌ها پیش‌تاز هستند که طبیعت آن‌ها پاسخگوی این رشته‌های ورزشی است. هایام و همکاران^۳ (۲۰۱۵) در این خصوص رشته‌های مربوط به کوه‌نوردی و طبیعت‌گردی را پر مخاطب‌ترین رشته ورزشی در آمریکا می‌دانند زیرا نیاز به آموزش و تجهیزات خاصی ندارد و موجب گردهمایی دوستان و خانواده می‌شود. از این رو سرمایه‌گذاری بر روی فرصت‌های موجود در گردشگری ورزشی ذکر شده در این پژوهش می‌تواند در استان لرستان مشاغل زیادی را ایجاد نماید و گردشگران زیاد را به این استان فرا خواند. در بخش دیگری، افراد مصاحبه‌شونده اعتقاد داشتند که پتانسیل‌های فرهنگی، به طور محض نیز می‌تواند برای توسعه

کارآفرینی ورزشی - تفریحی در استان لرستان، موثر باشد. این افراد اعلان کردند که ظرفیت‌های فرهنگی - تاریخی و ظرفیت‌های فرهنگی - اجتماعی استان لرستان می‌تواند فرصتی برای توسعه کارآفرینی ورزشی - تفریحی ایجاد کند. کما اینکه محققان در مطالعاتی متفاوت بیان کردند که گردشگری می‌تواند پایه‌ای برای توسعه کسب و کار و کارآفرینی ورزشی باشد (حیدری و همکاران، ۲۰۲۱؛ صلاحی کجور و کیلاشکی، ۲۰۲۳). طبیعی است که با توجه به طبیعت چهار فصل این استان، دسترسی آسان بین نقاط مختلف استان و پیشینه تاریخی این عامل در بین دیگر عوامل از اهمیت بالایی برخوردار باشد. علی‌زاده و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود حمل و نقل و ارتباطات آسان را یکی از عواملی موثر بر گسترش کارآفرینی دانستند، زیرا این عوامل را زیرساخت‌های لازم برای کسب و کار تعریف می‌کنند. وسعت نسبتاً اندک و تنوع طبیعی بالای استان لرستان (وجود آبشار، دریاچه، کوهپایه‌های برفی و چمنی، صخره‌ها و مسیرهای پیاده روی) موجب شده است تا گردشگران بتوانند به راحتی و در زمانی اندک به هر کدام از مقاصد خود در اسرع وقت برسند و تفریحات و خدمات تدارک دیده شده در مقصد مورد نظر نهایت بهره را ببرند. این یافته در تایید نتایج مطالعات قبلی بود که نشان دادند جاذبه‌های طبیعی می‌تواند نقش بسزایی در جذب گردشگران مناطق با طبیعت بکر و منحصر به فرد داشته باشد (کوزاک، ۲۰۰۵؛ ون فریدریخس و والبرگ، ۲۰۱۶؛ عاشقی و همکاران، ۲۰۲۲)؛ بنابراین می‌توان گفت به منظور بهره‌برداری حداکثری از پتانسیل‌های موجود در بخش گردشگری باید تبلیغات گسترده‌ای بر روی جاذبه‌های طبیعی، اقلیمی و تاریخی صورت بگیرد، چه بسا که کشورهای همسایه مانند ترکیه با ایجاد زیرساخت‌های ارتباطی مناسب و تبلیغات در سطح دنیا توانستند از پتانسیل موجود در توریسم ورزشی و تفریحی بهره برداری خود را افزایش دهند. بنابراین از طریق رسانه‌های اجتماعی می‌توان در زمینه پتانسیل‌های این منطقه تبلیغات لازم را انجام داد تا شاهد حضور گردشگران و جذب آنان به این منطقه شود، کما اینکه در مطالعات قبلی مشخص شده است رسانه می‌تواند در جذب گردشگران به مناطق گردشگری پذیر موثر باشد (عاشقی و همکاران، ۲۰۲۲).

مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که پتانسیل‌های فرهنگی می‌تواند به عنوان فرهنگی در جهت توسعه کسب و کار و کارآفرینی ورزشی - تفریحی در استان لرستان باشد. به طوری که آنان از اعلان کردند که ابعاد مهمان‌نوازی، خون گرمی، زندگی سالم، ورزش دوستی و سلامت در استان لرستان از جمله مواردی می‌باشد که می‌تواند در تسهیل و توسعه کارآفرینی ورزشی - تفریحی در استان لرستان موثر باشد با توجه به این موارد می‌توان گفت که توجه و تمایل به ورزش خود یکی از فاکتورهای مهم در گسترش کارآفرینی ورزشی می‌باشد (راتن، ۲۰۲۰). کما اینکه نتایج مطالعات قبلی حاکی از آن است که بین کارآفرینی و ورزش ارتباط بالایی وجود دارد. وی دلیل وجود این ارتباط را وجود فرصت‌های اجتماعی گسترده در ورزش و همچنین طبیعت پویای ورزش می‌داند (راتن، ۲۰۲۰)، این ارتباط بالا بین کارآفرینی و ورزش می‌تواند در ابعاد اجتماعی به کار گرفته شود و از اجتماع به عنوان یک اهرم قدرتمند در راستای گسترش کارآفرینی ورزشی استفاده کرد (هیممی و همکاران، ۲۰۱۷).

افراد شرکت کننده در پژوهش بیان کردند پتانسیل‌های محیطی نیز می‌تواند در توسعه کارآفرینی ورزشی - تفریحی و توسعه کسب و کار مرتبط با آن به عنوان یک فرصت و ظرفیت برای استان لرستان باشد. در این زمینه می‌توان گفت دسترسی آسان یکی دیگر از مسائل مهم برای بهبود و رونق هر کسب و کاری می‌باشد (کوزاک، ۲۰۰۵). با توجه به وسعت زیاد استان لرستان، این استان با ۷ استان (خوزستان، چهارمحال و بختیاری، مرکزی، همدان، اصفهان، کرمانشاه و ایلام) همجوار می‌باشد که می‌تواند حاکی از پتانسیل بالای این استان در جذب گردشگر تلقی شود. در ادبیات مربوط

¹ Kozak

² Von Friedrichs & Wahlberg

³ Hemme et al

به گردشگری محل قرارگیری جغرافیایی تاثیر بسزایی در جذب گردشگران دارد (کوزاک، ۲۰۰۵) و این امر می‌تواند گزینه‌های شغلی فراوانی را به همراه داشته باشد که کانون توجه کارآفرینان شود (ویلیامز و ویلیامز، ۲۰۱۱). در بخش دیگری از پتانسیل‌های محیطی از دیدگاه افراد مصاحبه شونده، تنوع اقلیمی یا پتانسیل‌های طبیعی و جغرافیایی استان لرستان، می‌تواند به عنوان فرصتی برای توسعه کارآفرینی در گردشگری ورزشی و تفریحی باشد. آنان اذعان کردند که این پتانسیل‌ها یک فرصت بزرگ برای رشته‌هایی اعم از کوه نوردی، صخره نوردی، طبیعت گردی و گل گشت، قایق رانی و رفتینگ، اسکی روی چمن و برف می‌باشد. طبیعت متنوع و بکر استان لرستان پتانسیل‌های فراوانی برای پاسخگویی به نیازهای مخاطبان این رشته‌ها می‌تواند داشته باشد. همچنین پژوهش کوزاک (۲۰۰۵) بر روی دلایل حضور گردشگران انگلیسی در سواحل ترکیه نشان داد که عواملی اعم از امکانات اقامتی، آب و هوای مساعد، قیمت‌های مناسب محصولات و خدمات، جغرافیای مناسب مقصد و دسترسی به ساحل و دریا از جمله علایق گردشگران انگلیسی است. با توجه به نتایج این پژوهش تمامی موارد ذکر شده در پژوهش کوزاک (۲۰۰۵) را می‌توان در عوامل گردشگری ورزشی، تنوع اقلیمی و موقعیت جغرافیایی مشاهده نمود. از مطالعات قبلی می‌توان چنین استنباط نمود که صرفاً وجود زیرساخت‌های ورزشی و محیط طبیعی مناسب به منظور توسعه کسب و کارهای ورزشی کافی نمی‌باشد و توجه به مسائل فرهنگی سایر کشورها و آشنایی با فرهنگ کشورهای مخاطب کمک شایانی به جذب توریسم ورزشی و تفریحی می‌کند (کوزاک، ۲۰۰۵؛ عشقی و همکاران، ۲۰۲۲). از این رو باید توجه داشت که به راحتی با گسترش زیرساخت‌های مربوط به کارآفرینی ورزشی می‌توان سهم استان لرستان را در جذب گردشگران خارجی افزایش داد.

در بخش دیگری از پتانسیل‌های محیطی مشخص شد بعد طبیعی و جغرافیایی می‌تواند به عنوان فرصتی برای توسعه کسب و کار ورزشی- تفریحی و کارآفرینی در استان لرستان باشد. عنصر منحصر به فرد کننده استان لرستان تنوع اقلیمی آن می‌باشد که با توجه به نظرات شرکت کنندگان در این پژوهش، این استان قابلیت تبدیل شدن به استان ژئوتوریسم ایران را نیز دارد. بهره برداری صحیح از فرصت‌های یاد شده می‌تواند گامی موثر در پژوهش این عنوان داشته باشد. علاوه بر این مطالعات قبلی نیز از ارتباط بالای تنوع اقلیمی و جذب گردشگران حمایت می‌کنند (ون فریدریشز و والبرگ، ۲۰۱۶). شاید در کم نقاطی در جهان بتوان تنوع گسترده اقلیمی را مشاهده کرد. امروزه افراد برای اوقات فراغت سالم ارزش فراوانی قائل هستند، چرا که آثار مثبت آن بر سلامت روان و جسم تایید شده است، از این رو نقاطی که تنوع طبیعی گسترده‌ای دارند و در آن کوه، صخره، آبشار، درکه جنگل و دیگر عناصر طبیعی یافت می‌شود بسیار نادر هستند و وجود چنین جاذبه‌هایی می‌تواند عرصه کارآفرینی و کسب درآمد باشد.

ظرفیت‌های ورزشی و تفریحی نیز از دیگر فرصت‌های شناسایی شده در زمینه توسعه کارآفرینی ورزشی- تفریحی و کسب و کار آن در استان لرستان بود. تمامی تیم‌های ورزشی در فصول آماده‌سازی به دنبال هستند که تا بهترین شرایط را برای ورزشکاران خود فراهم آورند تا بهترین ورزشکاران در میدانی حرفه‌ای و قهرمانی بهترین عملکرد خود را به نمایش بگذارند، از این رو تاکید این پژوهش در بخش‌های قهرمانی و حرفه‌ای با توجه به آب و هوای مناسب و مساعد استان لرستان بر ایجاد باشگاه‌ها، کمپ‌ها و مراکز بازپروری برای ورزشکاران حرفه‌ای می‌باشد. طبیعت منحصر به فرد استان لرستان می‌تواند گزینه‌ای جذاب برای برپایی کمپ‌های تمرینی و آماده سازی برای بسیاری از تیم‌های داخلی و خارجی تلقی شود. علاوه بر این با راه اندازی چنین کمپ‌هایی بسیاری از فارغ التحصیلان رشته تربیت بدنی می‌توانند در حوزه تخصصی خود اعم از مدیریت اماکن، تمرینات اصلاحی، علم تمرین، روانشناسی ورزشی و دیگر رشته‌ها به فعالیت مرتبط بپردازند. عامل نیروی انسانی متخصص در اولویت هفتم قرار گرفت. با توجه به رویکرد جذب مخاطبان و

گردشگران از سایر نقاط کشور و حتی جهان به منظور گسترش کارآفرینی ورزشی باید در نظر داشت تا نیروی انسانی مناسب نیز به فراخور نیازهای این رویکرد به کار گرفته شوند. در بخش اول دانش آموختگان رشته علوم ورزشی که با توجه به عوامل فوق الذکر جهت به کارگیری و راه اندازی مشاغل مختلف حضورشان یک ضرورت تلقی می شود (هادوی و همکاران، ۲۰۱۷). از طرف دیگر وجود نیروی کافی در بخش مربوط به خدمات رفاهی، پذیرش و اسکان نیز فرصت های شغلی فراوانی را می تواند برای ساکنین استان فراهم نماید. هرچند که طبق پژوهش های صورت گرفته بازار کار این گروه به صورت غیر مستقیم در ارتباط با کارآفرینی ورزشی می باشد، ولی می تواند به صورت غیرمستقیم از فرصت های کارآفرینی ورزشی به حساب آید.

نتیجه گیری کلی و پیام مقاله

در انتها با توجه به ماهیت جدید کارآفرینی در قرن اخیر، مدیران ورزشی باید بیش از پیش به نوآوری در کارآفرینی ورزشی ارزش قائل شوند. سرمایه گذاری مناسب در بخش زیرساخت ها و استفاده از فناوری های جدید به منظور افزایش کیفیت محصولات و ایده ها می تواند موجب رقابتی شدن در بخش کارآفرینی ورزشی را به همراه داشته باشد؛ اما باید توجه داشت که تمامی این تلاش ها باید در راستای مسئولیت اجتماعی ورزشی تعریف شوند؛ تا شاهد توسعه پایدار در بخش کارآفرینی ورزشی باشیم.

نتایج تحلیل خوشه ای در این پژوهش، به وضوح مانگر تفاوت های منطقه ای در ظرفیت های کارآفرینی ورزشی و تفریحات فعال در شهرهای مختلف استان لرستان است. شهرهایی مانند خرم آباد، بروجرد و دورود در خوشه اول قرار گرفتند که از منظر منابع طبیعی، زیرساخت های ورزشی، حضور سرمایه گذاران و وجود نیروی انسانی متخصص، دارای بیشترین مزیت رقابتی برای توسعه کارآفرینی در این حوزه هستند. این یافته ها با مطالعات پیشین مانند هژبر و همکاران (۲۰۲۳) که بر نقش زیرساخت های ورزشی و حمایت های نهادی در رشد کسب و کارهای ورزشی تأکید داشتند همخوانی دارد. در مقابل، شهرهای خوشه دوم مانند الیگودرز، کوهدشت و پلدختر اگرچه دارای جاذبه های طبیعی و تنوع اقلیمی مناسب برای ورزش های طبیعت محور هستند، اما به دلیل ضعف در برنامه ریزی منطقه ای، نبود سیاست های تشویقی کافی و کمبود زیرساخت، تاکنون نتوانسته اند به مرحله بالفعل برسند. این نتایج با مفاهیم مدل «سلسله مراتب فرصت های منطقه ای» مطرح شده توسط پورتر^۱ (۲۰۱۲) همراستا هستند، که بر لزوم استفاده از مزیت های نسبی مناطق و خوشه های منطقه ای در توسعه اقتصادی تأکید می کند. در مورد خوشه سوم (ازنا، سلسله، دلفان، رومشکان)، تحلیل ها نشان داد این شهرها از ضعف زیرساختی، آگاهی اجتماعی پایین نسبت به ورزش های طبیعت محور و کمبود جدی سرمایه گذاری رنج می برند. بر اساس نظریه توروک^۲ (۲۰۱۲) در زمینه توسعه منطقه ای، مناطق با محرومیت زیرساختی بدون مداخله هدفمند دولت، قادر به شکوفایی ظرفیت های نهفته خود نیستند. از دیدگاه نظریه اکوسیستم کارآفرینی منطقه ای (آیزنبرگ^۳، ۲۰۱۰)، توسعه کارآفرینی نیازمند وجود هم زمان شش مؤلفه کلیدی است. بازار، سرمایه، نیروی انسانی، فرهنگ، سیاست، و پشتیبانی نهادی. خوشه اول در لرستان توانسته بخشی از این مؤلفه ها را گرد هم آورد، اما خوشه های دوم و سوم همچنان با خلأهایی در این زمینه مواجه اند. از این رو، باید مداخلات متناسب با ویژگی های هر خوشه طراحی و اجرا شود. در نهایت، اهمیت رویکرد خوشه ای در توسعه ورزش های طبیعت محور در لرستان را می توان در هم افزایی منطقه ای، بهینه سازی منابع و تسهیل سیاست گذاری هدفمند دانست. این نوع طبقه بندی می تواند الگویی کارآمد برای تخصیص منابع دولتی، جذب سرمایه گذاری خصوصی، و تدوین نقشه راه توسعه ای ورزش و تفریحات فعال در استان های دارای تنوع جغرافیایی مشابه باشد.

¹ Porter

² Turok

³ Isenberg

محدودیت‌ها

یکی از محدودیت‌های این پژوهش تمرکز بر استان لرستان بوده و یافته‌ها ممکن است به دلیل تفاوت‌های فرهنگی، جغرافیایی و اقتصادی، برای سایر استان‌ها یا مناطق کشور قابل تعمیم نباشد. از این رو مطالعات مشابه در استان‌ها و مناطق مختلف با توجه به ویژگی‌های بومی هر منطقه انجام شود تا نقشه‌های خوشه‌ای متناسب با ظرفیت‌ها و چالش‌های خاص هر ناحیه طراحی و سیاست‌گذاری‌های منطقه‌ای دقیق‌تر شکل گیرد. دوم، روش دلفی و تحلیل خوشه‌ای گرچه ابزارهای قوی در شناسایی فرصت‌ها هستند، اما ماهیت کیفی و مبتنی بر نظر خبرگان بودن آن‌ها می‌تواند باعث سوگیری در انتخاب و وزن‌دهی عوامل شود. سوم، در پژوهش‌های آینده، استفاده از داده‌های کمی تکمیلی مانند آمارهای رسمی گردشگری، داده‌های بازار کار و شاخص‌های اقتصادی منطقه‌ای توصیه می‌شود تا نتایج کیفی به کمک داده‌های کمی اعتبارسنجی و تقویت شود. چهارم، عدم توجه ویژه به نقش فناوری‌های نوین و دیجیتال در توسعه کارآفرینی ورزشی ممکن است باعث شود فرصت‌های جدید و تحولات سریع این حوزه نادیده گرفته شوند. در مطالعات بعدی، به بررسی ویژه نقش فناوری‌های دیجیتال، استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوآورانه ورزشی با بهره‌گیری از چارچوب‌های کارآفرینی دیجیتال پرداخته شود تا تصویر جامع‌تر و به‌روزتری از فرصت‌ها ارائه شود.

پیشنهاد برای مطالعات آتی

در ادامه با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد‌های پژوهشی به شرح ذیل ارائه شد: پژوهش نشان داد پتانسیل‌های محیطی از جمله منابع طبیعی، موقعیت جغرافیایی، آب‌وهوایی، تندرستی، اکوتوریسم، و ورزش‌های آبی و ماجراجویانه، از ظرفیت‌های مهم توسعه گردشگری ورزشی-تفریحی به شمار می‌روند. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی با تمرکز بر شناسایی و ارزیابی ظرفیت‌های طبیعی در مناطق مختلف کشور و نحوه تلفیق آن‌ها با گردشگری ورزشی و تندرستی انجام شود تا الگوهای توسعه‌محور مبتنی بر منابع بومی استخراج شود. بر اساس نتایج پژوهش، پتانسیل‌های زیرساختی شامل امکانات اقامتی، رفاهی، تفریحی و ورزشی نقش مؤثری در جذب گردشگران و رونق گردشگری دارند. از این رو پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده‌نگر در مورد میزان و نوع سرمایه‌گذاری لازم برای ارتقاء زیرساخت‌های گردشگری در مناطق هدف، و تأثیر آن بر افزایش رضایت گردشگران و توسعه اقتصادی منطقه انجام گیرد.

این مطالعه نشان داد که پتانسیل‌های فرهنگی شامل ظرفیت‌های فرهنگی-اجتماعی و تاریخی می‌تواند در معرفی هویت بومی و جلب علاقه گردشگران مؤثر باشد. از این رو پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی تطبیقی میان مناطق دارای پیشینه فرهنگی متفاوت انجام گیرد تا نقش عناصر فرهنگی در توسعه گردشگری ورزشی و تلفیق آن با برنامه‌های بومی بهتر درک شود. یکی از نتایج مهم، فرصت‌های تجاری‌سازی صنعت گردشگری از طریق کارآفرینی، اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی بود. از این رو پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های کاربردی در زمینه مدل‌های تجاری‌سازی خدمات گردشگری و تأثیر آن بر ایجاد کسب‌وکارهای نوپا و پایدار در سطح محلی و ملی صورت پذیرد. ظرفیت‌های انسانی و خدماتی نظیر وجود نیروی انسانی متخصص و تنوع خدمات، از دیگر عوامل کلیدی توسعه این حوزه شناخته شدند. از این رو پیشنهاد می‌شود مطالعاتی در راستای ارزیابی نیازهای آموزشی و مهارتی نیروی انسانی فعال در صنعت گردشگری و راهکارهای ارتقاء کیفیت خدمات در این حوزه طراحی و اجرا شود.

در نهایت با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد‌های کاربردی زیر به مدیران مربوطه ارائه می‌شود:

- ❖ به مدیران ورزشی استان پیشنهاد می‌شود، به‌منظور آشنایی بیشتر با رشته‌های ورزشی جدید (رفتینگ و آف‌رود) از متخصصان فدراسیون ورزش‌های همگانی یا سایر فدراسیون‌های مربوطه دعوت به عمل آورند تا دانش و آگاهی علاقه‌مندان به این حوزه افزایش یابد.
- ❖ به مدیران ورزشی استان پیشنهاد می‌شود تا از نمونه‌های موفق اجرایی ورزش‌های هیجانی و جدید به استان لرستان دعوت شوند و تجربیات خود را در خصوص ایجاد طرح توجیه اقتصادی این طرح‌ها در اختیار مسئولان ورزشی قرار دهند تا استان بتواند در جذب حامیان موفق‌تر از گذشته عمل کند.
- ❖ به مدیران ورزشی استان پیشنهاد می‌شود تا با هماهنگی لازم به مسئولان شبکه استانی لرستان، به افزایش آگاهی و فرهنگ‌سازی در خصوص کارآفرینی ورزشی در بین عموم بپردازند.

❖ به مدیران ورزشی پیشنهاد می‌شود تا برقراری تعاملات با مسئولان بانکی و در اختیار قرار دادن طرح‌های توجیهی اقتصادی، برای علاقه‌مندان زمینه دریافت تسهیلات کم‌بهره را فراهم بنمایند.

❖ به مسئولان ورزشی استان پیشنهاد می‌شود تا با فعال‌سازی بخش‌های تحقیق و توسعه، فارغ‌التحصیلان تربیت‌بدنی را به پژوهش و مطالعه در خصوص ورزش‌های جدید مرتبط با طبیعت تشویق نمایند و آنان را در اجرای طرح‌ها یاری رسانند.

با توجه به ابعاد مختلف تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی در حوزه ورزش‌های تفریحی در استان لرستان، می‌توان نتیجه گرفت که این استان با بهره‌گیری از موقعیت جغرافیایی مطلوب، تنوع اقلیمی و منابع طبیعی بکر، ظرفیت بالایی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی در حوزه گردشگری ورزشی دارد. عوامل فرهنگی و پیشینه ورزشی غنی منطقه، همراه با رشد ورزش قهرمانی و حرفه‌ای می‌تواند زمینه‌ساز افزایش تقاضا برای رویدادهای ورزشی و ایجاد فرصت‌های کارآفرینانه در بخش‌های مرتبط باشد. همچنین، وجود نیروی انسانی متخصص، به‌ویژه در حوزه‌های مدیریت ورزشی، گردشگری و مربیگری، می‌تواند به توسعه پایدار این صنعت کمک کند. از این‌رو، با برنامه‌ریزی راهبردی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ورزشی و گردشگری، و بهره‌گیری از بازاریابی نوین، می‌توان از این فرصت‌ها برای ایجاد اشتغال، افزایش درآمد منطقه‌ای و ارتقای جایگاه لرستان به‌عنوان یک قطب گردشگری ورزشی و تفریحی در کشور استفاده کرد.

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی

در پژوهش حاضر، تمامی اصول اخلاقی پژوهش از جمله امانت‌داری علمی، حفظ حقوق مؤلفان و استناددهی صحیح به منابع رعایت شده است. همچنین در فرایند گردآوری و تحلیل اطلاعات، صداقت علمی و حفظ محرمانگی داده‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

در تهیه و نگارش بخش‌هایی از این مقاله، از ابزارهای هوش مصنوعی صرفاً به‌عنوان ابزار کمکی در ویرایش و تنظیم متن استفاده شده است و مسئولیت نهایی صحت و اصالت علمی مطالب بر عهده نویسندگان مقاله می‌باشد.

منابع مالی

این پژوهش بدون دریافت هرگونه حمایت مالی از نهادها، سازمان‌ها و مؤسسات دولتی یا خصوصی انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در طراحی پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل اطلاعات، نگارش و بازبینی نهایی مقاله مشارکت داشته‌اند و نسخه نهایی مورد تأیید همه نویسندگان قرار گرفته است.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تعارض منافی در ارتباط با پژوهش حاضر وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان مراتب قدردانی و سپاس خود را از تمامی افرادی که در انجام این پژوهش و تهیه مقاله حاضر همکاری و مساعدت داشته‌اند، اعلام می‌نمایند.

References

- Alizadeh, Z.M., Ehsani, M., Kozechian, H., & Honari, H. (2015). The environmental factor affecting on sport entrepreneurship. *Sport Management Studies*, 7(29), 99-116. [Link] [In Persian]
- Amini, M., Jamshidi, R., & Heydarinejad, S. (2014). Prioritization of entrepreneurship barriers of physical education students by TOPSIS method. *Research on Educational Sport*, 2(6), 15-32. [Link] [In Persian]
- Apostolopoulos, N., Ratten, V., Petropoulos, D., Liargovas, P., Anastasopoulou, E. (2021). Agri-food sector and entrepreneurship during the COVID-19 crisis: A systematic literature review and research

- agenda. *Strategic Change*, 30(2), 159-167. [Link]
- Asheghi, B., Hematinezhād, M., Nazariān, A., Beyg Mohamadi, T., & Nasir Sālih, H. (2022a). Investigating the effective components in attracting the sports tourists (Case study: Guilan province). *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 2(4), 43-60. [Link] [In Persian]
- Asheghi, B., Nazarian, A., Eskandari pour, M., & Mansouri, F. (2022b). Identifying and Ranking the Components and Factors Affecting the Society's Tendency Towards Public Sports Through Media. *Communication Research*, 29(112), 135-155. [Link] [In Persian]
- Ashouri T, Dosti M, Razavi S M H, Hoseini A. (2023). Entrepreneurial opportunities for sports tourism based on Iran's geographical climate. *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 23(70), 16. [Link] [In Persian]
- Atghia, N., & Nazarian, A. (2023). Economic sustainability: a solution to the financial problems of football clubs. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 14(1), 56-79. [Link]
- Dong, X. (2024). A Cultural Perspective on Entrepreneurship: A Case Study of Sports Entrepreneurship Management Strategies in China. *Journal of Sport Psychology*, 33(2), 46-57. [Link]
- El-Awad, Z., Gabrielsson, J., & Politis, D. (2025). *Sustainable entrepreneurship education in circular entrepreneurship ecosystems*. In Circular Entrepreneurship Ecosystems (pp. 95-114). Edward Elgar Publishing. [Link]
- Elia, G., Margherita, A., & Passiante, G. (2020). Digital entrepreneurship ecosystem: How digital technologies and collective intelligence are reshaping the entrepreneurial process. *Technological Forecasting and Social Change*, 150, 119791. [Link]
- Friedrichs, Y.V., & Wahlberg, O. (2016). Social entrepreneurship in the rural areas-a sports club's mobilisation of people, money and social capital. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 29(2), 199-216. [Link]
- Gibson, H. (2013). *Sport tourism: Concepts and theories*. An introduction. In Sport tourism (pp. 1-9). Routledge. [Link]
- Golara, P., AdibSaber, F & Nasiri, M. (2025). Conceptualizing the ecosystem of digital entrepreneurship in Iran: an attempt to develop sports startups. *Journal of Entrepreneurship Research*, 3(4), 77-92. [Link]
- González-Serrano, M.H., Valantine, I., Matić, R., Mlovanović, I., Sushko, R., & Calabuig, F. (2023). Determinants of entrepreneurial intentions in European sports science students: Towards the development of future sports entrepreneurs. *European Research on Management and Business Economics*, 29(3), 100229. [Link]
- Goudarzi, M. (2016). Analyzing behavioral factors affecting the development of entrepreneurship of management sport students. *Organizational Behavior Management in Sport Studies*, 3(3), 45-53. [Link]
- Hadavi, S.F., Saatchian, V., Azizi, B., Mohammadi, M. (2017). Role of Obstacles to the Development of Entrepreneurship through Sport in Hamedan Province and Executive Solutions. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 16(38), 37-54. [Link] [In Persian]
- Hammerschmidt, J., González-Serrano, M. H., Puumalainen, K., & Calabuig, F. (2023). Sport entrepreneurship: the role of innovation and creativity in sport management. *Review of Managerial Science*, 18, 1-30. [Link]
- Heidari, J., Savadi, M., & Saibani, H. R. (2023). Identifying the challenges facing the development of entrepreneurial businesses in sports tourism in Iran. *Contemporary Studies On Sport Management*, 13(25), 115-129. [Link] [In Persian]
- Heydari, R., Keshtiar, M., Asadollahi, E., Esfahani, M., & Golgoli, M. (2021). Identifying institutional factors affecting the exploitation of entrepreneurship opportunities in the tourism industry with a focus on sports tourism in Iran. *Journal of Tourism Planning and Development*, 10(38), 87-102. [Link] [In Persian]

- Higham, J., Thompson-Carr, A., & Musa, G. (2015). *Mountaineering tourism: Activity, people and place*. In *Mountaineering tourism* (pp. 27-42). Routledge. [\[Link\]](#)
- Hosseini Asgarabadi, M. (2025). Identifying indicators affecting strategic entrepreneurship in sports tourism in Golestan province. *Sport Marketing Studies*, 5(4), 59-81. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Hosseinvand, R., Dosti, M., Razavi, S.M.H., & Tabesh, S. (2023). Identifying entrepreneurial challenges with an athletic and recreational approach (Case Study: Lorestan Province). *Applied Research in Sport Management*, 12(1), 95-117. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Hozhabr, Y., Fallah, Z., Noudehi, M. and Bahlekeh, T. (2023). Analyzing driving and inhibiting factors of empowering students in sports entrepreneurship. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 10(1), 211-228. [\[Link\]](#)
- Iserberg, D.J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. *Harvard Business Review*, 88(6), 40-50. [\[Link\]](#)
- Javadinia, S.M., & Ziya, B. (2025). Systematic analysis of the entrepreneurship ecosystem of health sports tourism (public): a scientometric review. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Research*, 3(4), 19-37. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Jika, M.I. (2023). Entrepreneurship And Sports: A Catalyst For Economic Development. *International Journal Of African Sustainable Development Research*, 9, 1-12. [\[Link\]](#)
- Jones, P., Ratten, V., & Hayduk, T. (2020). Sport, fitness, and lifestyle entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16, 783-793. [\[Link\]](#)
- Karimi, A., Akbari, P., Bastami, H., & Aazami, M. (2025). The mediating role of sports entrepreneurship in the effects of positive leadership strategies on innovative behaviors. *Sports Marketing Studies*, 5(4), 82-96. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Khodapanah, M., Motamedi, M.A., & Heybatollahpour, Z. (2023). Analysis of the Career Leadership Model of Imam Khomeini Relief Foundation (Case Study of Khuzestan Province). *Empowerment and Deprivation-elimination Journal*, 1(2), 177-212. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Kirzner, I.M. (2024). *Uncertainty, discovery, and human action: A study of the entrepreneurial profile in the Misesian system*. In *Modern Austrian Economics Vol I* (pp. 41-64). Routledge. [\[Link\]](#)
- Knezović, E. (2023). Self-perceived employability and entrepreneurial and intrapreneurial intentions: Evidence from six countries. *Global Business and Organizational Excellence*, In Press [\[Link\]](#)
- Kozak, M. (2002). Comparative analysis of tourist motivations by nationality and destinations. *Tourism management*, 23(3), 221-232. [\[Link\]](#)
- Kuhn, K.M. & Galloway, T.L. (2015). With a little help from my competitors: Peer networking among artisan entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39(3), 571-600. [\[Link\]](#)
- Lemon, L.L. & Hayes, J. (2020). Enhancing trustworthiness of qualitative findings: using leximancer for qualitative data analysis triangulation. *The Qualitative Report*, 25, 604-614. [\[Link\]](#)
- Lortie, J., Cox, K.C., Castro, S., & Castrogiovanni, G.J. (2024). Measuring social entrepreneurship: identifying and assessing the performance of social entrepreneurial ventures. *Journal of Social Entrepreneurship*, 15(2), 429-457. [\[Link\]](#)
- Lounsbury, M., & Glynn, M.A. (2001). Cultural entrepreneurship: Stories, legitimacy, and the acquisition of resources. *Strategic Management Journal*, 22(6-7), 545-564. [\[Link\]](#)
- Meek, W.R., Pacheco, D.F., & York, J.G. (2010). The impact of social norms on entrepreneurial action: Evidence from the environmental entrepreneurship context. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 493-509. [\[Link\]](#)
- Mehrad, H. (2011). A Study of Factors Affecting Entrepreneurship in Lorestan Province with an Emphasis on Education. *New Approach to Educational Management*, 4(8), 97-114. [\[Link\]](#) [In Persian]
- Nambisan, S. (2017). Digital entrepreneurship: Toward a digital technology perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(6), 1029-1055. [\[Link\]](#)

- Nazarian, A., Ghasemi, N., Hosseinvand, R., Asheghi, B., & Salehi Golbaghi, M. (2025). Impact of Tourist Participation on the Performance of Sports Tourism Complexes in Guilan Province through the Mediation of Green Product Innovation. *Sport Marketing Studies*, 6(3), 67-85. [Link] [In Persian]
- Norouzi Seyed Hossini, R., Roumiani, M., & Roumiani, S. (2024). The Framework for the Development of new Entrepreneurship in Sports: From Idea to Action. *Journal of Entrepreneurship Development*, 17(1), 80-119. [Link] [In Persian]
- Porter, M.E. (2012). *The economic performance of regions*. In Regional competitiveness (pp. 131-160). Routledge. [Link]
- Rahim Mohamad, R., Barghi Moghadam, J., MohammadPour yaqini, H., & Janani, H. (2023). Presenting the model of entrepreneurial capacity in the sport of Kurdistan region of Iraq. *Contemporary Studies on Sport Management*, 11(1), 132 -151. [Link] [In Persian]
- Ratten, V. (2016). Female entrepreneurship and the role of customer knowledge development, innovation outcome expectations and culture on intentions to start informal business ventures. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 27(2-3), 262-272. [Link]
- Ratten, V. (2020). Coronavirus (covid-19) and entrepreneurship: changing life and work landscape. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 32(5), 503-516. [Link]
- Ratten, V. (2021). COVID-19 and entrepreneurship: Future research directions. *Strategic Change*, 30(2), 91-98. [Link]
- Ratten, V. (2023). Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions. *Global Business and Organizational Excellence*, 42(5), 79-90. [Link]
- Ratten, V., & Babiak, K. (2010). The role of social responsibility, philanthropy and entrepreneurship in the sport industry. *Journal of Management & Organization*, 16(4), 482-487. [Link]
- Salahi Kojour, A., & Kialashaki, H. (2023). Innovative development of sustainable tourism and entrepreneurship through sports events. *Applied Research in Sport Management*, 12(1), 25-37. [Link] [In Persian]
- Sarma, S., Attaran, S., & Attaran, M. (2024). Sustainable entrepreneurship: Factors influencing opportunity recognition and exploitation. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 25(1), 56-69. [Link]
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 25(1), 217-226. [Link]
- Solgi, M., Rasekh, N., & Shabanimoghadam, K. (2023). Investigating the factors affecting the development of Entrepreneurship of sport organizations in Hamadan province with using media capacities. *Communication Management in Sport Media*, In Press. [Link] [In Persian]
- Turok, I. (2012). *Cities, regions and competitiveness*. In Regional Competitiveness (pp. 79-93). Routledge. [Link]
- Vicentin, D.C., de Moraes, G.H.S.M., Fischer, B.B., Campello, B.S.C., do Prado, N.B., & Anholon, R. (2024). The Interdependence between the Entrepreneurial Ecosystem and Entrepreneurial Culture-An Analysis with Sustainable and Traditional Entrepreneurs. *Journal of Cleaner Production*, 142821. [Link]
- Weed, M. (2008). Sports and Tourism. *SPORT Society*, 363. [Link]
- Wei, W., & Duan, J. (2024). How do entrepreneurial activities at different levels promote business growth: a review and research agenda. *Chinese Management Studies*, 18(3), 755-784. [Link]
- Williams, N., & Williams, C.C. (2011). Tackling barriers to entrepreneurship in a deprived urban neighbourhood. *Local Economy*, 26(1), 30-42. [Link]